

Дан победе – како далек беше он, Док тињаше у пламену угушеном.

Врсту за врстом, по огњу и прашини, Тај дан тако примицасмо ми.

Владимир Харитонов, „Дан победе“

Судар судбина

На концу свакако једне од најоштријих и најагресивнијих предизборних кампања које памти наша новија политичка историја тешко да су остала два политичка питања око којих сви главни актери на јавној позорници нису најдубље посвађани – а ипак се сви слажу око једне, најважније ствари. Нажалост, није то превасходност косовског питања свој осталој (па чак и дневној!) политици, није то ни широко прихваћена есхатолошка природа ЕУ као врховног циља васцеле српске историје од Лазара наовамо. Не, у питању је једна проста тврдња, која лежи у срцу свих спорова и жижи свих политичких кривина којима су грађани изложени – тврдња да су ово, наиме, *судбински избори*. И они не само да су судбински (што је у јакој конкуренцији судбинских избора почело мало да губи на тежини), већ су они, према општем уверењу *судбинскији од свих судбинских избора до сада*.

Ствар није наивна. Ако се прате предизборни слогани, јавна обраћања и ауторски текстови новинара, аналитичара и (других) партијских делатника који их прате, постаје јасно да се у недељу, 11. маја, лета господњега 2008. (или године осме по револуционарном рачунању времена), вага судбина једне државе и народа. И не би то ни било страшно да је у питању нека заоштрена дилема типа „камо даље“ („од извора

два пута“), али напротив, у залог се стављају физичко одржање таквих вредности као што су историја, традиција, достојанство, слобода и политички поредак нације, али и мање сувопарни и осетније неопходни појмови као што су послови, плате, пензије, стипендије, путовања и томе слично. Стране су све ове стручне термине предизборног маркетинга разделиле међусобно као карте, и сада се надмећу ко ће избацити најбољу комбинацију, олакшавши тако грађанима губитак свих оних других карата које одоше у неповрат са осталим политичким опцијама.

Опорост кампање и наизгледна безизлазност положаја слуђеног грађанина наводи нас да у доброј нушићевској традицији све окренемо на шалу и насмејемо се у брк свим сподобама које прете библијским кугама са ТВ екрана, у интервјуима и ауторским текстовима поучно разлажу како ће све пропуштено за двадесет година надокнадити за две до три, или су просто са билборда сањалачки загледање у светле српске хоризонте. Нажалост, лако нам може пресести смех, јер много је зебње и очекивања уложено у ову кампању. Управо зато је и била толико нервозна, нетрпељива, искључива, непомирљива и нападна. Судбински избор није шала, још мање судбински избори. Судбински избор значи да љуто можемо зажалити ако не одабермо мудро, док нас неразборит одабир може отерати у личну пропаст – судбински избори, пак, значе да, ако свој глас не дамо *п* *равој*

политичкој странци, наша држава, са оно мало иметка, привилегија и нада што нам је у њој остало, може бити *упропаћена*

, на начин који суштински превазилази мађустраничко етикетирање. Неповратно.

Европска Србија – европска крава музара (шири даље)

Многи су већ небројено пута рекли да *није добро* што се од избора за састав Народне скупштине, један у низу многих у будућој демократској историји земље, прави егзистенцијално питање појединачног бирача, да то доприноси атмосфери неповерења, нетрпељивости, друштвених сукоба, а у случају истински негативних политичких заокрета смањује могућност одговарајуће реакције на стварне претње. Узалуд упозорења, „судбинизовање избора“ показало се као

врло успешна политичка стратегија

, која је странкама прозападне (реформистичке, европске, петооктобарске, како год) оријентације донела убедљиву превагу (мада не и победу?!) на већем броју досадашњих сучељавања са ривалима. Оне су је се стога чврсто држале до сада, додајући само уље на ватру, у коју изнова бацају грађане из године у годину, како се оштрица њихових аргумената тупи, а ужасавајући лик алтернативног „старог режима“ разводњава у новом, постреволуционарном јаду, беди и чамотињи.

Циљ ове стратегије је саблазнити грађане, застрашити их и уценити властитом будућношћу (пожељно и будућношћу њихове деце и унука, те кредитима плаћених станова, аутомобила и летовања), затрпавајући их истовремено *морем* бинарних, „или-или“ избора, који се обавезно доносе између разорних и неприхватљивих (противничких) и пожељних, одушевљавајућих (сопствених) опција. Бира се тако између светлости и мрака, слободе (оличене у слободи путовања, наравно) и (самоскривљене и заслужене) изолације, рата (у коме

баш ваше

дете треба да погине) и мира (у коме се граде мостови поверења и путеви сарадње), бира се између прошлости и будућности. Бира се демократија и бира се Европа, при чему ово двоје иде без бинарних парњака, јер ако су њихови парњаци ауторитаризам и Србија, онда оно прво некако губи на тежини као нерелевантно, а по питању овог другог се чак даје додатни полет противничкој кампањи.

Оваква кампања, дакле, прети одређеном прошлости у неодређеној будућности, и не либи се да понуди своју визију прогреса оличеног у пословима за оне којима се онемогућило да раде, стипендије за оне којима се онемогућило да уче и отворене границе за оне којима се онемогућило да путују (односно одлазе и не враћају се више). Оваква кампања је *позитивна*, она не види балканске плате и европске цене, не види град у коме се тротоари (и ништа више) рачунају у развој инфраструктуре, не види факултете на којима има места само за богате који себи могу приуштити да за велике новце, не учећи ништа заслуже диплому која им ионако неће ни за шта служити, не види болнице који служе само да се о државном трошку одраде операције плаћене приватним клиникама, не види отимања, потплаћивања, изнуђивања, уцењивања и преваре које се чине у име напретка оличеног у сликама моста на Сави, лаког метроа и девојчице за лаптопом, као и реалним стакленим палатама (страних, приватних) банака, компанија и предузећа, које се дижу за три пута мање времена него што је потребно да се поплица пола километра београдских улица. Она не види ништа од овога, јер она једним оком гледа у будућност, а другим будно мотри на мрачну и суморну прошлост која само што се није повампирила. Садашњост је ионако значајна само као тренутак избора између прошлости и будућности. А ако неки њен аспект баш и боде очи, ако нека улица

баш

нема асвалта, а нека девојчица

баш

нема лаптоп – средиће се то колико одмах, на лицу места! Кошта далеко мање од четири године планских инвестиција, да не помињемо да ништа не сме да квари поглед на ведру перспективу толерантне и насмејане Србије без граница (осим када су у питању границе Суштински Аутономне Покрајине Војводине, на чију ће се вишедеценијску похару одлучно ставити тачка, и Међународно Признате Републике Косовије, са којом се по хитном поступку морају успоставити добросуседски односи), која може да се шири даље и својим осмехом осваја Европу.

Напред подршка устанку Србије (ceterum censeo Kosovo Serbia est)

Било како било, и ма колико то нама тешко падало, неке ствари морају се узети здраво за готово. Једна од њих је да су, чак и међу грађанима и аналитичарима који не воле да „истрчавају пред руду“ са преурањеним прогнозама, радикали и народњаци у јавности виђени као кичма нове владе. Друга чињеница јесте да је кампања „европских снага“, које се батргају за проценат више у овој бици за располажућу Србију у досадашњим изборима показала крајње ефикасном, мобилишући неочекиване резерве у бирачком телу само да би се сачувао политички курс који земља има већ скоро деценију. Утолико су на овим изборима све снаге које су овако проказане као „силе мрака, прошлости и самоизолације“, свака на свој начин, одлучиле да овај пут непосредно одговоре на бачени судбински изазов. Тако се и прихватила бинарна подела, и свом снагом бацило на другу страну клацкалице, не би ли се видело да ли све оно што обећава светла (али неизвесна) европска будућност вреди колико стабилна и целовита држава, национална солидарност и народно достојанство, заштита државних и националних интереса и стављање непријатеља и савезника на своје место. Овај потез свакако је у очима многих ослабио силину и упечатљивост уцене бољим животом, али је истовремено на застрашујући начин продубио јаз између политичких опција, доведши, по први пут након доста времена, до ситуације да је друштво *заиста* на ивици дубоког и разорног унутрашњег сукоба.

Суштина ове реторичке стратегије своди се на питање *треба ли*, поред свих блага која нам носи европска будућност,

још икоме држава Србија

. Очигледно је, наиме, да многим не треба њена војска, многим не треба њена самостална спољна политика (чија се функција, чини се, завршава са уписивањем на „белу шенгенску листу“), док неким отворено нису потребне њене границе (осим према КиМ и Војводици), па ни сами КиМ, духовно и културно средиште њене традиције и националне идеологије. Заиста, Србија са својим проблемима, дуговима и реповима заиста представља омчу око врата многим који би се ове беде радо ратосиљали (по угледу на Шиптаре, по могућности на Црногорце) – али ко је, грађани, спреман да то јавно каже? Ко је спреман да прогута ову понижавајућу политичку пилулу и отворено се заложи за оне, чија се политичка опција са оваквим ставом изједначава? Управо ту лежи реторичка оштрица, иначе напросто ужасне народњачке кампање. Она пристаје (истина невољно) на губитак „европске карте“, али зато ставља све што има на српску, рачунајући да је сада, ако икад, постало јасно да се њих две међусобно искључују и поништавају.

Не говори се случајно о игри карата – опција која је све што има уложила у постављање државног поретка за приоритет свих приоритета у унутрашњој и спољашњој политици ставила је заиста много *на коцку*. Са друге стране, збланута политичка јавност не може се отети утиску да је ово заоштравање бинарне реторике из другог угла премлако и недовољно искристалисано да би дало стварне ефекте. Јер док се правилно појму „Европе“, који доминира дискурсом (и билбордима) противника супротставља појам „Србије“, нико се не усуђује да отворено и без увијања каже *шта то супротстављање значи*.

Заиста, Србији је тешко, она треба да се подржи, да се подигне, да крене напред, али опште фразе о Србији немају толику тежину (или бар, након свих ових година, идеолошки одјек и, нимало небитно,

медијску подршку

) као опште фразе о Европи. Плитким обигравањем око националног достојанства се тако допустио и аминовао са друге стране дириговани

заборав косовске теме

, која се, осим у предизборним крилатицама, у јавности више не покреће озбиљно.

Како се повампирео Пуниша Рачић

Иако потегнута и избачена на позорницу, питања (употребе и уништења) војске, родољубља и издајништва, савезника и непријатеља, па чак и друштвене правде наспрам дивљезападног либералног капитализма, остају само врући кромпири са којима ова струја не зна шта ће. Добаци се, истина, неко „издајниче!“ неке које је претходно довикнуо „изолационисто!“, чак се и припрети „лопове!“ неком ко је узвикнуо „сељачино!“, али нема још никога спремног да овако тешким речима врати смисао, значење и достојанство у српском политичком дискурсу. А уколико „Европи“, „будућности“, „послу“ и „сарадњи“ по смислу, значењу и достојанству, бар привидно, „нема алтернативе“, онда је јасно ко у овом „клинчу судбина“ односи маркетиншку превагу. Тако слобода, сувереност и државност губе корак за „Мангом и Заром“, „белим шенгеном“ и „војвођанском лисницом у војвођанском цепу“, а родна грудa заостаје за звезданом прашином.

У том контексту треба разумети резигнирани став групе навијача, која је својим скандалозним постерима подсетила целу српску јавност *шта, заправо, значи потезати питања од државног значаја*

шта значи реч „издајник“ и како се према онима који понесу такав епитет треба односити, те коју врсту индивидуалне одговорности сноси онај ко је потеже. Ако неко оптужи председника државе за „антидржавну делатност“, или га назове „издајником“, он је дужан да сталожено и отворено позове институције државног поретка да против њега по том основу делују. А ако овај мисли само да „безазлено етикетира“ у сврху властите кампање, мора рачунати да ће се наћи неко ко ће, понесен управо том

етикетом са којом се дубоко слаже, а резигниран неефикасношћу државних институција, за узор узети историјски највећег подривача тих институција. Јер Пуниша Рачић није само један огорчени ратни ветеран који је за јавну увреду сопственог народа убио двојицу народних посланика у Скупштини и зато добио двадесет година робије (и истовремено засвагда окаљао српски парламентаризам, узгред буди речено), он је истовремено и показатељ крајности у коју може одвести разочарање и резигнација демократским дискурсом. Тога треба да се опомену они који олако лепе издајничке етикете, али још више они који се њима сами ките, и са њима, као са одликовањима, шепуре по суседним земљама и свету. Крајње је време да схвате да то није само уносно – већ и опасно.

Живео наш велики пораз

Предизборна кампања се тако истутњала, и након што нас у јеку предизборне ђутње омладинске невладине организације позову „да искористимо своје бирачко право“ јер „ми одлучујемо“, а „Европа нема алтернативу“, остаје нам само да потрошимо оно мало живаца што нам је претекло бројећи гласове у недељу увече. За неке од нас, недеља ће бити дан победе – када ће тријумфовати оно најсветлије и највредније што имамо, и за шта смо се све ове године борили. А ми остали ћемо се повући у мрак свакодневице, псујући, кунући и рачунајући када ће следећи избори и како ћемо ово мало средстава што нам остаје распоредити до тада (јер ће *ти* избори бити судбински и после *њих* ће све кренути набоље).

И у свој тој гунгули, као и претходних година, информативне емисије ће укратко да нас обавесте да се у Русији прославио најмасовнији и најсвечанији празник после Нове године – Дан победе. Показаће нам новог председника и премијера Русије како, са осмехом, заједно поздрављају дефиле војске и војне технике који ће се по ко зна који пут пропарадирати Црвеним тргом, као и трговима других великих руских градова, као симбол руске спремности и решености да бране своју Отаџбину и народ по сваку цену, макар и од настрашнијег и најмоћнијег напасника. За разлику од остатка Европе, која ће се о овом датуму увек постиђено сећати, не само најстрашнијег рата у историји, чијем је почетку кумовала и непочинстава, у којим је цела саучествовала, него и суморне чињенице да су је од ње само избавили управо они које је тако упорно од себе одбацивала; за разлику од те Европе, Руси *на овај дан* немају чега да се стиде, јер су тај исти рат изнели на својим плећима, опрали га својом крвљу и своје медаље за храброст добили заслужено. А ове године цела Русија ће бити у знаку победе, јер претходна година је била њихова. Нису само постали још моћнији, још богатији и још угледнији. Добили су новог председника који је свима, а пре свега Русима, доказао да се у тој земљи поштују демократске процедуре, њихов одлазећи председник напустио је фотељу као Тајмсова личност године, тријумфујући над политичким ривалима у сваком јавном

сусрету, али, што је можда још важније, први пут откако се оваква истраживања врше, Русију је већи број становника света оценио позитивно него негативно, чиме је озваничена њена растућа популарност као поузданог сарадника, оданог савезника и одговорног члана међународне заједнице.

И какво ће партијско славље у Београду моћи да се пореди са овим велелепним призорима? И када ће српска престоница моћи тако отворено и тако чиста срца да слави неку своју победу? Не заносимо се како су наша велика браћа благословена ресурсима и повишеном ценом нафте на светском тржишту! Није нафта могла повратити Русију из чамотиње у коју је упала, као што није потребна малој Србији да се издигне изнад свог садашњег ништавила. И Србија је благословена сваколиким ресурсима, има и она на чему да се развија, али она није остварила националну сагласност нити по једном виталном политичком питању са којим се суочава. За разлику од Русије, Србија није спремна да своју Отаџбину, нити народ, брани свим средствима, за њу ни Отаџбина ни народ нису више светиња. Грађани Србије су их обоје презрели (презревши тако сами себе), исто као што су презрели ону исту Победу која стоји изнад свих других у XX веку, којом се српски народ могао дичити са једнаком гордошћу као и руски, а које се одрекао када је са улица своје престонице обрисао трагове АВНОЈ-а, 7. јула, 20. октобра и једног од најдостојанственијих датума савремене српске историје, по вредности упоредивог само са Видовданом – 27. марта. Србија у којој антифашистичку бакљу носе исти они који су некада са одушевљењем дочекивали немачког окупатора, машући заставицама у име неке друге „породице европских народа“, Србија је која је изгубила сваки однос са „суморном прошлошћу“, па јој ништа не значи ни „светла будућност“ ка којој никако да се упути. Русија је себе од највећег губитника деведесетих начинила победником који незадрживо хита у будућност. Србија то неће моћи, докле год њене победе буду значиле пораз за половину њеног становништва – као, уосталом, на овим изборима.